БАРЫ ДОЙДУЛАР ПРОЛЕТАРИИДАРА, ХОЛБОҺУҢ!

САҺА ОЛОХ

ССКП ЧУРАПЧЫ ОРОЙУОНУНААҐЫ КОМИТЕТЫН УОННА ҮЛЭҺИТТЭР ДЕПУТАТТАРЫН ОРОЙУОННААҐЫ СОВЕТЫН ОРГАНА

1931 сыл алтынньы 15 күнүттэн тахсар | №27 (4294) | 1973 сыл. Кулун тутар 3 күнэ СУБУОТА | Сыаната 2 харчы

ПАТРИОТИЧЕСКАЙ КӨҐҮЛЭЭҺИН ӨЙӨНӨР

МОСКВА. ССТА. И. А. Лихачев аатынан автозавод бастыҥ бириґэдэлэрэ муус устар 21 күнүґэр коммунистическай субуотуннуґу ыытарґа кэтэхпүт бачыымнарын предприятие профсоюзней комитетын мунньаґа дьүүллэстэ. Тыл эпиттэр государственнай быыбаннар туолуулара—үлэһиттэр бэйэлэрин илиилэриґэр диэн табаарыс Леонид Ильич Брежнев тылларын ааҕыннылар. Араатардар 1973 сыл былаанналаах сорудахтарын чистаахтык толороґо эрэнэрдилэр. Мунньах кыттыылаахтара автозавод рабочайдарыґар уонна сылууспалаахтарыґар туһаайан бир санаанан ылымныт ыґарыылларыґар муус устар 21 күнүґэр—В. И. Ленин төрөөбүт күнүн чиэһиґэр ыытыллар коммунистическай субуотуннуґуна—кэмчилэнимит сырьэнан, матырыйаалларынан уонна электроэнергиянан үлэлиирґэ, онтон киирбит средстволары пятилеткэ фэнуґар киллэрэґэ быһаардылар.

КОММУНИСТ ҮРДҮК ААТА ЭЛБЭХХЭ ЭБЭЭҺИНЭСТИИР

ССКП КК ыам ыйынааґы (1972 с.) Пленумун «Партийнай документтэрин улэлэтиллэрин уларытыы туһунан» дуоктаадатын олохтоох киллэрэґэ бары партийнай тэриллэлэр, эбэх өрүттэх үөрэх ыытыллар. Партийнай мунньахтарга, коммунистары ыытар, бириґэдэлэрэ кэпсэтиилэрэ партия чилиэнин саҥын үрдүктүк тутар, үлэҕэ уонна общественнай олохтоох коммунистар активностарын күүһүрдэр туһунан аҥаардас, принципиальнай быһаарыылар, өйдөтүү, көрдөтүү бэриллэр. Бу барыта партиеҥ, партийнай тэриллэлэри салгыы бөдөҥсүүрүн, киниэ бөҕөбүй дьоҕурдарын күүһүрдэрґэ туһуламмыт.

Партийнай документтэри улэлэтиини сөпкө ыытыы туһунан ССКП Киин Комитетын саґа тахсыбыт уураахтар, партийнай документтэри уларытыыґа болҕомтоно хаалыыларыґар не партийнай олох ордук түбүгэ, коммунистар активностара уонна дьиссипилиинэлэрэ үрдээтэ, хаһаайыстыбаннай-политическай соруктары быһаарыыґа партийнай тэриллэлэр сабыдыаллара күүһүрдэ диэн бэлиэтэнэр.

«ХАС БИИРДИИ КОММУНИСТ МӘЛДЬИ, ХАННА БАРЫТЫҐАР ОЗНАТЕЛЬНАЙ, ПОЛИТИЧЕСКАЙ БАЙЫАС БУОЛУОХТААХ, ЛЕНИН ПАРТИЯТЫН ЧИЛИЭНИН ҮРДҮК ААТЫН ДОСТОЙНАЙДЫК СҮҮӨХТЭЭХ» диэн ССКП XXIV съиэҕин резолюциятыґар сурулаабута. Партия Программатын уонна Уставын көрдөбүлэрин хас биирдии коммунист хамсыныахтаах толороґор, коммунизм дьиэлэтиґэр, Ленин партиятын дьиэлэтиґэр мунура суох бириилэстэхтик өссүүрґэ ол дьиэлэ ороскуотун түһүүр сылаатыґа суох үлэлиир-хамсыыр эбэһинэстээґэ.

ССКП XXIV съиэҕин туоратарын систиилэстэхтик олохтоох киллэриигэ уонна пятилеткаҥы болдьоҕун ситиниэ толоруурґа норуот бүттүүнүн турунуутун, киэҥ далаһыннаах социалистическай куоталаһыытын ыкпыкы кроҥуэр үлэ дьоҥун нарыллааччыларынан, оро күүрдэччиларинан уонна киниэлэрґэ үтүө холобуур көрдөрөөччиларинан коммунистар буолаллар. Бийиги оройуоммутуґар хас һаһаайыстыба, предприятие аҥын производствоґа, общественнай үлэґэ, олохто-дьаһахха бырытыґар Ленин партиятын чилиэнэ буолар үрдүк аатыґын чистэтэхтик толороґор уонунан аныллар коммунистар баалаар. Киниэлэр ортолоруґар маҥнайгыттар Саха АССР Верховнай Советын депутата Д. С. Попова уонна А. Г. Кузьмина, ССКП райкомун бюротун чилиэнэ механизатордар Н. Е. Яковлев уонна Н. Г. Слепцов, сылгыыт Д. Т. Совцев, булчут М. И. Лазарев курдук чулуу коммунистар бөҕөлөрүн туруорулуубут участоктарыґар үтүө холобуур көрдөроллор.

Коммунист бэйэтиґэр күүрүүтүн үрдүк көрдөбүґү туруорунара, ханнык баарар туһалаґа сонтоох сыанабылы бэриниэ, оппозитиэлэн өйдүүрґэ ыґыллар. Уопсай дьыала туһугар туох баар ойуохан-сакаатынан, күүһүнэн-уоҕунан туруунар, онуоха партийнайдык сыыһыаннаһар, чиэстэйдик, самай буолуохтаах. Итинник ыраас сүбэстэх дьон производствоґа, общественнай олохтоох бөҕөлөрүн активнай үлэлэриґэр, дьулуурдарыґар, туохха барытыґар коммунистическай сыыһыаннарыґар үтүө холобуур көрдөрөр, бүтүн коллективы, биирґэ үлэлиир табаарыстарын коммунизмы тутууґа көҥүллүүлэр.

Партийнай тэриллэлэрґэ коммунист чиэстэй уонна суобакын үрдүктүк тутарґа принципиальнай модьуйуу, ирдэбил олохтоохтаах. Партийнай тэриллэлэр общественнай өйү-санааны, коммунистар дьулуурдарын, киниэлэр оторор дьыалаларын уонна үтүө холобуурдарын массаґа кэҥэтиини бастыґарыґар туһулуох тустаахтар. Оттон үлэґэ, дьонноґорсоґо суобака суох сыыһыаннаһар, дьиссипилиинэни көҕөр дьоннору ситэрґэ саамай үрдүк модьуйуулу туруоруу эрэйиллэр. Итиннэ партийнай тэриллэлэр үлэґэ коммунистическайдык сыыһан иһин уонна социалистическай куоталаһыыны тэрийиґэ коммунистар орудоларын утумнаахтык үрдэтэллэрґэ ордук улахан суолталаах.

В. И. Ленин Коммунистическай партиины биһиґэ этэ-быт ӨЙӨ, ЧИЭҺЭ, СУОБАҺА диэбит. Ол иһин хас биирдии КОММУНИСТ партия быстыспат сорвото буоларыгар, партия иннигэр улахан эпиэтинэни сүүрүн биһиитэ-нан, кини хаһан баарар, ханнык баарар ПАРТИЯ ААТЫН, ЧИЭҺИН УОННА СУОБАҺЫН ТҮҺЭН БИЭРБЭТ, ҮРДҮКТЭН-ҮРДҮКТҮК ТУТАР ЫТЫК ЭБЭҺИНЭСТЭЭХ.

Депутат быыбардааччыларыґар

Оройуон киниин быыбардааччыларыґар Саха АССР Верховнай Советын депутата, үлэһиттэр депутаттарын оройуоннааґы Советын исполкомун председателэ таб. Бурнашев Р. Р. отчуотун буолла.

Культура оройуоннааґы дьиэтигэр үгүс киһи мунулла. Мустубут дьон депутат отчуотун улаханнык хаҥхэтэн пинтиилэр, интэриэһиргиир боппуруостарын ыйыттылар уонна отчуот сүнньүнэн хас да киһи тыл этэ.

Сүөгүһүт трибуната

ЭТ ОНОҺУУТУН ТӨРДӨ—ЭБИЛЛИИ

Субуруускай аатынан совхоз Соловьевскайы отделениетын сатта бороон короччуларэ 1972 сыллаах кыстыкка биир бороон эбиллиитин 65 килограмма тиэрдэґэ соруктаммыттара. Сыралаах үлэ түмүґэр эбэһээтэлистибэ чистэтэхтик толорулунна. Киниэлэртэн А. И. Собакина, Е. Д. Николаева биир бороон 72-74 кг эбиллиитин ситистилэр.

Отделение 1972 сылґа 298 ынах сүөһүү государствоґа туттарбыта. Онтон 88,1 бырыһыана үрдүк уойуулаґынан барбыта. Итиннэхэ сайыґґы бостуукпар үчүгэй үлэлэрэ эмиэ көмөлөспүтэ. В. К. Федоров старшайдаах авено 540 субан сүөһүү көрөн, биир тобо суукпаталаґы эбиллиитин 730 граммґа тиэрдиэр.

Эт онгоһуутуґар сүрүн сорук быыстыынан ыччат сүөһүү бороонуґар күүстэах аҥылыкка туруоруу буолар. Ити быйылґы кыстыкка табатык учуоттаана, онон аастыт сыллааґыр эбии аҥылык ахсаан оттуран эбиллиини уонна хаачыстыбаны өттүнэн туоларылынна. Ол түмүґэр көрдоруу аастыт сыллааґар кыстын биэс ыйын түмүґүнэн биир тобоґо эбиллии 28 кг үлэлэтта.

Быйыл отделение сатта бороон короччуларэ 311 тобону көрөллөр. Кыстык устата биир бороон 90 кг эбиллиитин ситиһиґэ соруктаналлар. Итиннэ толорор сыалтан биирдии ыйдарыгар эбэһээтэлистибэ ылыныллыбыта, үлэ тэрээһиннээхтик саґаламмыта, аҥылык рациона, үлэ режимэ тэриллибиттэрэ.

Отделение 311 бороонуттан 252-тэ хотонґо турар. Маппа старшайынан хаһыс да сылын Евдокия Николаева үлэлиир, эбии аҥылыґы пенсионер И. А. Собакин оторор. Бу ферма совхоз Сылаґнааґы отделениетын Улахан Күөл биригэдэтин бороон короччуларын ыытта куоталаһар.

Олунньу 22 күнүґэр кыстыкка бөҕөнө ыйаһын ыытыллан, түмүк таһаарылынна. Отделение үрдүнэн эбэһээтэлистибэ 123,8 бырыһыан туолла. Биир тобо ыстын биэс ыйыґар 73 кг эбиллиитэ ситиһиллибиппэ. Олунньу ыйта валовойунан 59 центнер улаатыннардылар.

Биэс ыйдар түмүктэриэн П. Попов, А. Собакина, Ф. Собакина бастыґынарынан буоллулар. Киниэлэр биир бороон суукпаталаґы эбиллиитин 756 граммын 1120 граммґа тиэрдилэр.

Дьэ маннык көрдоруулэр түмүктэриґэр отделение кыстык устата ылыныыт эбэһээтэлистибэтин толорор биґэ суолґа үктэнэ. Толорор эрэ буолбакка, эбэһээтэлистибэни 15 кг аҥара толорор саґа соруґу туруоруулар. Хаалбыт саалы ыйдарґа 32 кг эбиллиини ылан, кыстык устата орто эбиллиини 105 кг тиэрдэґэ диэн сүбэлэстилэр.

Ыччат сүөһүү кыыһыларыгар-сайыннарыгар толоһуттуу хас биирдии бороон короччуттан, бостуукпан, киниэлэр үлэлэриттэн тутулуктаах. Биллэн турар, маныаха хаһаайыстыба, биригэдэ, ферма сүөһүү эрдэ торотүүтэ улахан суолтаны ыытар.

Биһиги саґаабытыґар эрдэ, ахсыныы, тохсуунуу, олунньу ыйдарґа, төрөөбүт 22-23 ыйдаах ыччат сүөһү 100 бырыһыан государствоґа надбавкалаах туттарыллыан сөп, оскуун кинигэ табан үчүгэй аҥылыкка туруоруор буоллахха. Холобур, биһиги отделениеґа бөҕөнө ыйаһын түмүґүнэн 200-240 кг диэри ыйаһыыннаах 116 бороон баар. Киниэлэр ахсыс ыйаһыыґа диэри эбиллиилэрин учуоттаан уонна сайыґґы улаатыыларын 100—120 кг ыпар буоллахха, бу суолар 90 бырыһыаннаах надбавканы үчүгэхтэрґэ диибит. Өчүгэй 40 тыһыынча солкуобайдаах барыһы киллэрэхтэрґэ. Онон эт онгоһуутуґар барыстаахтык үлэлээһин төрдө сүөһү ыйаһынын эбиллиитигэр сытар.

Н. КРИВОШАПКИН,
сүөһү ыытыытын старшай бириґэдьиирэ.

КЫЛГАСТЫК

Калинин аатынан колхоз колхозтаахтара Маралаайыстаґы биригэдэтин ыанныыксыта комсомолка Е. Толстоухова пятилетка үһүс, быһаарыылаах сылын ыкын ыйын үлэґэ үрдүк көрдоруулэрдээх түмүктэґэ. Ол курдук, валовойунан 2636 кг үүт ыан, ылыммыт былаанын 165,3 бырыһыан толордо. Оттон комсомолка Т. Терютина бэйэтин пинигэр туруоруммут соруґун 154,4 бырыһыан толорон, биригэдэґэ үчүгэй көрдоруулэннэ.

Колхоз Толойдааґы биригэдэтин ыанныыксыта А. И. Синцова икки ый түмүґүнэн хас биирдии фуражнай ынаґыттан 237,2 кг үүт ыан, ылыммыт эбэһээтэлистибэтин икки бүк толорору ситиста.

Бороон короччуларын О. Я. Захарова биир тобо суукпаталаґы эбиллиитин ортотунан 455 граммґа тиэрдэн, колхоз үрдүнэн бастаата.

А. КРАСИЛЬНИКОВА.

ТӨРӨӨБҮТ ДОЙДУБУТ УСТУН

КРАСНОДАРСКАЙ КЫРААЙ. «Красноармейскайы» совхоз агрохимическай лабораториятыгар сыл устата 3 тыс. тиийэ почва уонна үүнээйи анализтарын оторор. Ол минеральнай нооруттуулары мунутуур кодьуустэхтик туһанан ыытар биирэр.

СИ'МОККА: лаборатория И. Хрипачева.

ССТА фотохрониката.

Саґаны айааччылар, рационализатордар Бүтүн Сокстааґы обществоларын съиэһэ

МОСКВА. ССТА. Маппа олунньу 28 күнүґэр саґаны айааччылар уонна рационализатордар Бүтүн Сокстааґы обществоларын IV съиэһэ аҕыстынна. Бу общество бэйэтин дэмократтаґар алта миллиуоннаах тахса рабочайдары, инженердэри уонна техниктэри түмэр. Дойду үлэһит дьоҥун технический айымнылара массыынай далаһыннааґын маннык сыыннараллар нарааннаналлар: 1972 сылґа 1938 сыллааґар 500 тыһыынчанан эбэх рационализаторскай этии киирдэ уонна олохтоохо, ини тогул эбэх авторскай сибидиэтэлистибэ туттарыллыбыта, воруот хаһаайыстыбатыґар олохто киллэриллибит айымныы ахсаана 70-ка былыһыллыбыт эбэтэллиини.

СССП КК айааччылар уонна рационализатордар Бүтүн Сокстааґы обществоларын IV съиэһэґэр эҥэрдэ ыытта, онно айааччылар, рационализатордар уонна саґаны олохтоохчулар техуус-интилетиэ сорудахтарын болдьоґун иннинэ толорор иһин Бүтүн Сокстааґы социалистическай куоталаһыы кыттыылаахтарын иннинэ кэккэлэриґэр буолуохтара, науканы итиннэ техника сайдыыларын түргэтэтиигэ, биһиги улуу Ийэ дойдубут экономическай уонна обороналаах кыаґын бөҕөргөтүүґэ саґа улахан кылаатын киллэриэхтэрэ диэн биґэ эрэ этиллиннэ.

Үлэһиттэр техническай айымныыларын сайыннарыыґа улахан, үтүө түмүктэх үлэтин, саґаны айааччылар итиннэ рационализаторскай этиилэри производствоґа олохтоохуґуна активнай кэмэтин иһин айааччылар уонна рационализатордар Бүтүн Сокстааґы обществолара Ленин орденынан наґараадаланна.

Официальнай отдел

КОМСОМОЛЬСКАЙ ТЭРИЛТЭЛЭРИ САЛАЙЫЫНЫ ТУПСАРЫАХХА

ССКП райкомун бюрота маҥнайгы сүҕүөх комсомольскай тэриллэ үлэтин салайыы туруруун туһунан тутуу учаастаагы иҥиэҕи маҥнайгы сүҕүөх партийнай тэриллэ секретаара Филатов М. Д. отчуотун иҥитте.

Маҥнайгы сүҕүөх партийнай тэриллэ ССКП КК «Красноярскай кыраайдааҕы партийнай тэриллэ комсомолу салайыыга үлэтин туһунан», «ЫБСЛКС 50 сыла уонна ыччаты коммунистическайдыы иитии соруктарын биэн уонна ССКП XXIV съезтин ураахтарынан салайтаран үлэлээбит. Ол тумугэр ыччаттар производствоҕа оруоллаах буоллаҕына үрдээбит, бастыҥ производственниктэр ахсаннара сыл ахсын элбэҕэн иҥэр.

Маҥнайгы сүҕүөх партийнай тэриллэ комсомольскай тэриллэ үлэтигэр-хамнаҕыгар мунньаҕа болҕомтотун туран, ыытыллар комсомольскай мунньахтарга кыттыыны ылар уонна сүбэни-аманы биэрэр. Комсомольскай тэриллэ үлэтин былаанын атосторуулар контроль туһааҕыны оҥорор.

Итинник тэҥэ партийнай тэриллэ комсомолу салайымтыгар билиҥин дьаны кэҥэ итэҕэстэр баалларга бэлиэтэннэ. Учуонка турар комсомолецтартан экономическай уорахтээҕиниэн 9 эрэ киһи хабыллыбыт, оттон 8 комсомолецтар уонна ыччаттар политическай уорэх ханнык да коруҥунэн хабыллыбатахтар. ССКП XXIV съезтин ураахтар бүттүүн орто уорэхтээҕин туһунан боммуруоска олоҕуран, партийнай тэриллэ уопсай мунньаҕар биир да боппуруос коруллубатах. Ыччаттары киэҥэтии орто оскуолаҕа уоратэриини тэрийиигэ болҕомто ууруллубатах. Билиэн дьаны ыччаттар уонна комсомолецтар ортолорутторо агитатордарыынан, политинформатордарыынан, лекторскай болох чилиэннэриэнэн үлэлээччилэр ахсаннара элбэҕэ суох.

Маҥнайгы сүҕүөх партийнай тэриллэ ыччаты коммунистическай ой-санаа, советскай патриотизм, интернационализм тыыныгар иитиигэ былааннаах үлэни ыытпатах. Ыччаттар, комсомолецтар лекциларга, дакылаатталарга сэдэхтик сылдьаллар. Комсомольскай уопсай мунньахтарга критика уонна бэйэни критиковать сыыһыгын турар. Мунньахтар иитэр оруоллаах намыһах. Мунньахтарга биирдиилээх комсомолецтар, салайааччылар отчуоттарга ыстыыбыт.

Комсомольскай комитет (секретарь Гурьев М. М.) ыччаттартан, комсомолецтартан партийнэ уонна комсомолга үүнэргэ сатаан суох үлэлиир, ыытыллыбыт мероприятиялар ыйын ирдэбил молтох.

ССКП райкомун бюрота тутуу учаастаагы иҥиэҕи маҥнайгы сүҕүөх партийнай тэриллэни (секретарь Филатов М. Д.) комсомольскай тэриллэни салайыытын туруорбуттар, 1973 сыл ыраах тутар 1-ый күнүгэр диэри совхоз биллиннэммит дьаһаллар былааннарын атостон партийнай тэриллэ уопсай мунньаҕын дьүүлүүгэр киллэрэриэхтэр соруоҕахтаах. Партийнай тэриллэҕэ ССКП XXIV съезтин ураахтарын олохтоох киллэрии туругун уонна ыччаттары коммунистическайдыы иитиини салгыы туруорбуттар соруктарын туһунан отчуоттары истиэхтэр практикалыыллар. Бюро комсомольскай тэриллэ үлэтигэр баар итэҕэстэри туоратар, ыччаттары коммунистическай ойоо-санаалаах, советскай патриотизм тыыныгар иитиини күүрүүгэр уонна комсомолецтар, ыччаттар производствоҕа оруоллэрын салгыы үрдэтэр соруктары туруорда.

Партия райкомун бюрота ССКП КК «Красноярскай кыраайдааҕы партийнай тэриллэ комсомолу салайыыга үлэтин туһунан» «ЫБСЛКС 50 сыла уонна ыччаты коммунистическай иитии соруктарын биэн ураахтарын толоруурга политическай-иитэр үлэни туспараллаарыыгар бары маҥнайгы сүҕүөх партийнай тэриллэлэри эбэҥиэтэстэ. Бары маҥнайгы сүҕүөх партийнай тэриллэлэр массаҕа ортотугар тэрийэр уонна политическай-массабай үлэни, советскай, профсоюзнай, комсомольскай тэриллэлэр хоһаалыстыбанньай, политическай соруктары ситиҥнилээхтик быһаарыыга активнайдык кыттыыларын хаалчыйыыга партийнай салаатаны туспараллаарыыгар соруоҕахтаага.

ЫБСЛКС РАЙКОМУН V ПЛЕНУМУН ТУҺУНАН информационнай иҥитиннэрии

Кулун тутар 1 күнүгэр ЫБСЛКС райкомун уочараттаах V пленума буолан аста.

Пленум «ССКП КК ахтыынытаабы (1972 с.), ЫБСЛКС КК III пленумунаан уураахтарынан сибээстэн тохсуо пятилетка үһүс быыбарыылаах сылыгар үлэ оҥорумтуотун үрдэтиигэ, оройуонтаабы комсомольскай тэриллэ соруктара» диэн ЫБСЛКС райкомун бастаны секретаара таб. П. И. УАРОВ дакылаатын истэн дьүүлэстэ.

Дакылааты дьүүлэһиигэ тыл эттилэр: *Матрена ГУЛЯЕВА*—комсомол райкомун чилиэнэ, типография уонна редакция иҥиэҕи комсомольскай тэриллэ секретаара, *Семен МАКАРОВ*—комсомол райкомун бюротун чилиэнэ, Эрэлик Эрэстиин аатынан колхоз комсомольскай комитетын секретаара, *М. Е. СОФРОНОВ*—ыччат паставнига, революцияҕа уонна үлэҕэ албан ааттаах оройуоннаабы кулуубун чилиэнэ, *Прокопий ЗАХАРОВ*—совхоз Кытаанахтаабы отделениетын комсомольскай тэриллэтин секретаара, Кытаанах орто оскуолатын учуутала, *Н. М. КЛАДКИН*—комсомол райкомун чилиэнэ, Хатылы орто оскуолатын директорунан иитиэр үлэҕэ солбуйааччы, *Лариса МАКАРОВА*—Ленин аатынан колхоз «Аартык» ыччат-комсомольскай фермэтин маастыыкатана, *Трифон ПРОТОДЬЯКОНОВ*—Карл Маркс аатынан колхоз Чыаҥ-паротаабы алын сүҕүөх комсомольскай тэриллэтин секретаара, *А. М. КРИВОШАПКИН*—Субуруускай аатынан совхоз партхомун секретаара, *Егор ПИНИГИН*—комсомол райкомун чилиэнэ, Калинин аатынан колхоз комсомольскай комитетын секретаара, *Варвара НИКОЛАЕВА*—комсомол райкомун чилиэнэ, Ленин аатынан колхоз комсомольскай комитетын секретаара, *Тимофей ПОЕВ*—комсомол райкомун иккис секретаара.

Пленум ааптитэр ССКП райкомун бастакы секретаара таб. *И. П. ЛИСТИКОВ* кыттыыны ылла уонна тыл эттэ.

Маны сэргэ пленум тэрээһини бонуруоһу кордо. Оройуон тас оттугэр барбыттарынан ЫБСЛКС райкомун чилиэннэрин саставыттан тт. Мария Матвеева, Коммунар Кононов уонна Татьяна Артемьева таһаарылыннылар. Райком барбыт чилиэннэрин оннугар райком чилиэннэр кандидаттыы чилиэнигэ эбии киллэрилиннилэр: *Николай ДЬЯЧКОВСКАЙ* уонна *Варвара ПОПОВА*.

ЫБСЛКС райкомун чилиэннэр кандидат Мария Гуляева оройуон тас оттугэр уорохтэ барбытынан райком чилиэннэр кандидат саставыттан таһаарылынна.

ЫБСЛКС райкомун бюротун чилиэнэ таб. К. И. Кононов атын оройуонна үлэлии барбытынан бюро чилиэнин эбэҥиэтиттэн босхолонно. Райком бюротун чилиэннэрэ райком чилиэнэ таб. *С. В. ЭВЕРСТОВ* талыллыбыта.

Таб. С. Д. Макаров Эрэлик Эрэстиин аатынан колхоз комсомольскай комитетын секретаарынан быыбардаммытынан сибээстэн ЫБСЛКС райкомун тэрийэр отделын сэбиэдиссэйин эбэҥиэтиттэн босхолонно. Тэрийэр отдел сэбиэдиссэйинэн таб. *А. К. МАЛЫШЕВ* бигэргэтиллиннэ.

ДОЙДУ ИЛИН ӨТТУГЭР СИР ОНОҺУУТУН САЙЫННАРЫЫ

(Бүтүүтэ. Иннин 26 №-гэ көр).

Элитнай сиэмэ хаһаайыстыбаларын ахсаннарын албатын, научнай учреждениелар салаталаларынан үлэлиир селекционнай наука ситиһиилэрин түргэнник тарҕатыы уонна үчүгэй сортар страховой фондарыгар хаттыы хаалчыйалларыахтаах.

Кэлин сылларга севооборотта олохтоох киллэриини Алтайскай, Кемеровскай уобаластар ситистилэр. Маҥна севооборотка киллэриллибит баһыыбалар иэнэрэ баһыма уонсай иэнин 92—98 бырыһыанын ылар.

Ол тыынан баран севооборот олохтооһун билигин да үгүс хаһаайыстыбаларга кыалла илик. Илин Сибиирэ баһыма 54 бырыһыана эрэ севооборотка киирдэ. Агрономнар, хаһаайыстыбаалар салайааччылара барыс хаһаайыстыбаларга севооборот олохтоох киллэрэр соруктаахтар.

Оҥуобай болҕомтону севооборотка паар иэнин быһаарыы буолар. Бары сиик тиийбит оройуоннарыгар паар—севооборот туллар тутаҕа.

Паар эффективноһын туһунан СибНИИСХОЗ тумуктэриттэн көстөрүнэн 22 сыл устата (1947—1968 с. с.) солиэбинэй паардаммыт сиргэ үүнүүтэ ортотунан 5,6 центнериэн үрдүк буолла. Онон сиикпэх сиргэрэ ыһыллаах паар экономическай оттунан барыстаах. Маҥна бобовай, эбэх сыллаах от культураларан ыһыы үүнүүнү эбиллиэ диэтигэр наматаппат.

Почваны тыал, уу эрозиялыыттан харыстыыр Бараев систематыгар киирэргэ болҕомто ууруллуннэ. Бу—сиэр диринтиэн тиэрбэнэ хорутуу. Почвалыы диринтиик плоскорезынан хорутуу, силистар сайдыылларыгар саамай үчүгэй усулуобуйалаах үөскэтэр ону тэҥэ сиигэ мунутуурдук харыстыыр уонна үүнээйи почва сиигин кэмчилээн эффективнайдык туттарын хаалчыйар. Алтайскай кыраайга 1971 сыллга бу ныманан хорутан государствоҕа 5 милиуөн тонна бурдуку биэрбиттэр. Таб. Мальцев Т. С. бэйэтин этиитигэр бу ныманы атын сирдэргэ, ордун курааҥ оройуоннарга боруобалаан киин эффективноһын кэҥэтиник туһанарга сүбэлээтэ.

Сиик тиийбэт оройуоннарыгар, эбэх сыллаах опыт хаарыытиннрин иэнэгин туттуу үчүгэй түмүктэри биэрэрин көрдөрдө. Опыт көрдөрөрүнэн Саха-Уральскайга баһыма сиигэ 75,4 миллиметртэн 124,4 миллиметргэ диэри үрдээбит. Оттон Иркутскай уобаласка сэлиэбинэй үүнүүтүн хаар тиитэриитэ 5,8 центнериэнэн үрдэтэр. Маны таһыная хаары тиитэрэ түмүгэр сиик эбэҕэ, уоҕурдуну тутуу эффективноһа үрдүүр.

Сибиир, Дальнай Восток усулуобуйатыгар сыыс оттору, үүнээйи ыарыыларын, буортулаах сыллары утары охсуһуута—хомуур кэмиттэн туоннеспаабыҥыгар, тиэрэн хорутуута, ыраас паарта, киин обработкатыгар уонна саасы ыһыы иитииэҕи обработкаҕа улахан суолта бэриллиннэ.

Бу пятилеткаҕа Дальнай Востокка, Сибииргэ аастыт пятилеткаалар сиигирдии уонна куурдуу 3,3 уонна 2,2 тогул эбэх сиргэ ыытыллыахтаах. Мотивацияламмыт сирдэргэ үчүгэй агротехника туттулуохтаах уонна ааҥ маҥнайыгар минеральнай, органическай уоҕурдуулар киллэриллиэхтэхтэр.

Химиялаһыын сиэн оҥоруулуу интенсификациялаһыыга саамай сүрүн төһүү быһыытынан бэлиэтэнэ. Бу иҥин хас биирдии хаһаайыстыба уоҕурдуулуу табатык туһаныыта сүрүн болҕомтолорун уруох кэриҥнээхтэр. Итиннэ почвенный-агрохимическай карталар уонна картограммалар туһаныллыахтаахтар.

Химиялаһыыны ааҥ маҥнайгы соруктаах ноһуом уонна кунус илин оройуоннарга баар олус эбэх сааннаһын туттуу буолар. Иркутскайдааҕы сыыһынай станция даннайыынан 5—6 сыл устата ноһуом бурдукка сыл аайы 4,5 центнери эбии биэрэрэ дакаастанна.

Курганскай уобаласка ахсыныы сыл сайгатыгар диэри 4220 тыһыынча тонна кунус баһыыбаҕа таһыллыбыт. Онон 5 миллиуөн тоннаны толордоохо уобаласка 200—300 тыһыынча тонна бурдуку эбии ылыыны хаалчыйыа диллэр. Итиннэ хас хаһаайыстыба ахсын ноһуом таһыытын ааҥна үрдэтэр ньаһахлар ылыллыахтаахтара тоҕоостоох этиллиннэ.

Үрдүк үүнүүнү ылыы биир сүрүн усулуобуйатынан, ыһыыны үрдүк репродукциялаах сиэмэнэн ыытыы буолар. Мунньахха аппит агрономнар ыһыыларыа I—II ыллаастаах үрдүк репродукциялаах эрэ сиэмэнэн ыһалларын бэлиэтээтилэр.

Быйыл эйиэ ыһыллар сиэмэ туһунан саныырбыт наада. Ол иннитэн билигиттэн бурдук ыроастыыр тэнтары, сарайдары куурдар системалары бэлэмнээн, туттуу, оремуоннэрэ ыытыллыахтаах. Маныы үлэ Красноярскай кыраайга үчүгэйдик ыытыллар. Киниэхэр 530 бурдугу куурдар, харайар тутуулары ыыта сылдьаллар.

Үрдүк үүнүүнү ылыыга техника оруола сүнкэн улахан. Техника тохтоло суох үөскэтиини тарийарга, сиигэ ньуоттарбакка ылыллыс болдьоохо ыһыы, хомуйуу ыытыллыахтаах. Ол иннитэн техника оремуоннун күүсүн ыытыы, үлэлиир хомуйар техническай кэмэнэ быыстала суох оҥоруулуу хаалчыйар системаны олохтуохха наада. Маныы техническэй кэмэ системата массыына-тракторнай парк үлэлэрин 20—25 бырыһыан улаатыннарар, уматыгы 5—8 бырыһыан экономиилиир. Үлэ итинник тэрээһиннэн түмүгэр «Байсэй» совхоз ыһыы, хомуур, паар, хадыымал хорутуулларын 2 тогул ыыгаммыт. Бу ныманы кэҥэтиик тарҕатыы наадата ыйылыннна.

Бурдугу уонна аһылык бородуукуйаларын үүнэргэ сүнкэн оруол агрономнарга производство технологиятарыгар, тыа сыригэр наука, техника сайдыытын тэнитээччилэргэ тиксэр. РСФСР Министерэрин Советын председателэ таб. Соломенцев М. С. бэйэтин этиитигэр: «Тыа хаһаайыстыбатын маҥнайгы специалистэрэ биһиэн агрономнары аҕаҕыт, зоотехниктар, инженердэр, экономистар итиннэ оҥуоммэтиннэр—диэтэ. Маныы үрдүк сыанабыл эбэҕэ эбэҥиэтэстиир.

Научнай-чинчийэр үлэлэргэ кордобул улаатар. Аастыы ыарахан сыл эбэх сортар молтох хаалчыстыбалаахтарын көрдөрдө. Итиэ туһунан этиитигэр таб. Соломенцев М. С. селекционнэрдэргэ уһулуччу хаалчыстыбалаах сортары айаллыргар сыал туруорда. Селекционнай үлэҕэ дойду улахан ученайдарын уонна институттарын куустэрэ тардыллыахтара. Наука биллиилээх ученайдара тыа хаһаайыстыбатыгар көмөлөһүохтэр.

Мунньахха 31 киһи тыл этта. Новосибирскай уобалас «Маслянинскай» совхоз кылаабынай агронома, Социалистическай Үлэ Героя Фофанов В. И. аастыт сыллаахха ортотунан 31,2 центнер туораҕаах, 470 центнер сир анныгар астаах культуралар үүнүүлэрин ылбыттан, сыл аайы баһыыбатын — үс тиммыт биирин 28-30 сантиметр диринээхтик хоруттарарын кэпсээтэ. Почва структуратын туспарыыга эбэх сыллаах оттору ыһыы суолтатын, суоҕу аһылыгын үүнэрин суоҕу аҕыаннаҥ эбиллиитинээҕэр уруталы сайдыахтаахтарын бэлиэтээтэ.

Академик Казьмин Г. Т. суоҕуну аһылыгынан хаалчыйыыга үрдүк үүнүүлээх кукуруза, эбэх сыллаах оттор, культурнай ар сыллаах мэчиргинэр баһыйар миэстэни ылыахтаахтарын бэлиэтээтэ. Бурдугу зеленнаҕа оннаан ыһыыны үрдүк үүнүүнү биэрбэтиэн уонна кормовой единица кэлиитэ аччыгыйыыын тохтоторго этэр. Үүс тыа этээччилэр бурдукка суперфосфаты киллэрии үүнүүнү 3—5 центнериэн үрдэтэрин уонна вегетационнай кэмэ кылгатарын, бурдук хаачыстыбатын туспараарын, сиигэ үүнээйи кэмчитин оскуотуурун хаалчыйарын, маҥнай үүнээйи сиигэ сайдарыгар улахан оруоллаахтарын кэпсээтилэр.

Суоҕу аһылыгын бэлэмнээһиккэ сэнээхтаахын сүрүн ыыма буолар кэскилэрин, сиигирдиллэр мэчиргинэри тэрийии, ыныахтан эбэх үүтү ыары хаалчыйарын, суоҕу аһылыгын бэлэмнээһиккэ миэстэҕэ кормоцехтары оҥоруу сүнкэн оруоллаахын, суоҕуттан ыыллар бородуукуйаны үрдэтиигэ суолтатын ыйдылар. Итини тэҥэ горох суоҕу аһылыгар сүрүн белоҕунан хаалчыйар культура быһыытынан кини ыһыытын кэҥэтиини наадалаахынан ыйдылар.

ВАСХНИЛ Бочуотунай академика, «Заветы Ильича» колхоз полевода, Социалистическай Үлэ Героя Мальцев Т. С. саас сиигэ тутар сыалтан иҥиэтэ сиик сантарыыстын ыытар эбит. Үсүһүн ардахтар, түстэхтэриниэ ол иннитэн ыытыахха эниэ собун ыйар. Кини ныманы Бараев систематыгар киллэрэн туттубутун курааҥ, тыал, уу эрозията суох сиргэ Мальцев ныманы туттан олохтоох усулуобуйаҕа сөп түбэһиннэрэн туспа система айыахха собун сүбэлээтэ.

Зонаатааҕы агрономическай сүбэ мунньах партия туруорбут соруктарын толоруута сири оҥоруулар куустэрин харыстааччылар науканы, бастыҥ опыт ситиһиилэрин уонна баар резервалары мунутуурдук туһанан ыытпатка соруоҕахтарын толоруута бары дьоҕурдарын ууралыгар ситиллэ.

В. ЕФРЕМОВ,

Ленин аатынан колхоз кылаабынай агронома, сүбэ мунньах кыттыылаача.

ҮЛЭҺИТТЭР ИНИЦИАТИВАЛАРЫН САЙЫННАРЫЫГА, ПРОИЗВОДСТВО РЕЗЕРВЭЛЭРИН АРЫЙЫЫГА УОННА ТУҺАНЫЫГА, НОРУОТ ХАҺААЙЫСТЫБАТЫН БЫЛААННАРЫН ТОЛОРУУГА УОННА АҺАРА ТОЛОРУУГА ХАМСАТЫЫЛААХ СРЕДСТВОНАН СОЦИАЛИСТИЧЕСКАЙ КУОТАЛАҺЫЫ, ҮЛЭ-БЭ КОММУНИСТИЧЕСКАЙ СЫҺЫАН ИҺИН ХАМСААҺЫН КУРУУТУН БУОЛБУТА УОННА БУОЛАР.
(ССКП КК, ССРС Министрдэрин Советын, НСБСКС уонна ЫБСЛКС КК ууруораахтарыттан).

ХАПЫАТ АНАЛЛААХ ТАҺААРЫЫТА

ЧУРАПЧЫ ЭДЭР СААҺА

№ 2 (14)

Куоталаһыы былааҕын күөрэччи тутуоҕуҥ!

УЛЬЯНА БОГАРЫТОВАҒА

Мин Калинин аатынан колхоз Толой Дириҥинээҕи «Торуут» ыччат-комсомольскай фермаҕар маннааксыбынан үлэлиибин. Биһиги фермабыт үлэһиттэрэ тохсус пятилетка үһүс, быһаарыылаах сылын былаанын болдьоҕун иннинэ толороро уонна «Былыргы кыстыкка суоҕу иитиитин бородуукталарын отторуну уонна соботуоннаалаһыны эйгэтэр иһин суоҕу иитиитин үлэһиттэрин Бүтүн Союзтааҕы социалистическай куоталаһыыларын тэнитэр туһунан ССКП КК, ССРС Министрдэрин Советын уонна ПСБСКС ууруораахтарыгар эпиэттээн бэйэбитигэр үрдүк эйгэҕэтэлистибэни ылыммыппыт.

Ол соруктуун толорор иннитэн хас биирдиибит сирэй эмиэтинээҕэх буоларыгар кыһанабыт. Билигин хас биирдии ыанар ыныахпытыгар 30 кг эбии аҥылыгы сиэтэбит уонна үлэ режимин кытаанахтык тутуһарга кыһанабыт.

Мин 20 ыныахтаахпын. Пятилетка үһүс сылыгар киирэн баран толсуннуу уонна олуннуу ыйдарга үүт цаанын былаанын аһара толорботтум.

Ити ыйдарга сигиспит кордоруулэрбэр тирэхтэнэн уонна эссо үрдүк эйгэҕэтэлистибэни ылынан туран, мин бириигадаспын Ленин аатынан колхоз Одьулуунньаабы учаастагын «Аартыкы ыччат-комсомольскай фермаҕын маннааксытын Ульяна Богарытованы пятилетка үһүс, быһаарыылаах сылыгар доҕоруу куоталаһыыга ыытарабын. Бу ыытыыбын дьүөгэм ойуо диэн эрэнэн турабын 1973 сылга хас биирдии ыныахпыттан 1500 кг үүтү ыырга уруг ылыммыт эйгэҕэтэлистибэни 1700 кг диэри үрдэтэн саҥа сорук туруорабын.

Биһиги, суоҕу иитиитин үлэһиттэрэ, быйылгы кыстыкка дьыл ыарахаттарын ойдоон туран, ыныахтан эйгэх үүтү ыыр уонна хас биирдиибит суоҕу иитиитин үлэһиттэрин Бүтүн Союзтааҕы куоталаһыыларыгар киирэр ыытыахпыт.

Анастасия АММОСОВА,
Калинин аатынан колхоз «Торуут» ыччат-комсомольскай фермаҕын маннааксыта, ЫБСЛКС чилиэнэ.

КУОТАЛАҺЫАХ ЭРЭ, НАСТЯ

Биһиги, Ленин аатынан колхоз «Аартыкы» ыччат-комсомольскай фермаҕын коллектива, аспыт юбилейдардаах сылга бэлэбит иннибитигэр ылымыт эйгэҕэтэлистибэбитин чиистээхтик толорбуппут. Ол курдук, ерэйуон үрдүнэн ыытылыбыт ыччат-комсомольскай фермалар эдэр маннааксыттарым куоталаһыыларыгар бастаҥы миэстэни ылбыппыт. Ферма коллектива ЫБСЛКС Киин Комитетын аймпелиэнэн маарааламмыта. Оттон коллектив уонна бастыҥ маннааксыттар комсомол ороҕуонньаабы хомитетын Бочуотун Дуоскатыгар тиһаарылларыттара.

Ити сомой сигиннибит коллективы инникигин эссо үрдүкү эйгэҕэтэстиир. Быйылгы дьыл кыстыын бары ыарахаттарын ойдоон туран, бэйэ иннибэр эссо үрдүк кордоруну сигиэргэ сорукпыбын. Пятилетка үһүс, быһаарылаах сылыгар хас биирдии фуражнай ыныахпыттан 1400 кг ыырга былаан тиэрдиллибитин 1600 килограммынан толороргэ сирэй эйгэҕэтэлистибэ ылынабын уонна үлэ эссо кэтээх буолуун диэн биир идэлээхпин Калинин аатынан колхоз эдэр маннааксытын Анастасия Смирникованы социалистическай куоталаһыыга ыытарабын. Дьүөгэм мин бу ыытыыбын ылынна диэн эрэнэбин уонна биһиги куоталаһабыт, коҥутуйэн үлэлэһиллиит уонсай дьылаҕа туһалыыгар улахан эрдэлээхпит.

Парасковья НЕУСТРОЕВА,
Ленин аатынан колхоз «Аартыкы» ыччат-комсомольскай фермаҕын маннааксыта, ЫБСЛКС чилиэнэ.

Көхтөөхтүк үлэлиир үчүгэй

Мин Ленин аатынан колхоз «Аартыкы» ыччат-комсомольскай фермаҕын маннааксыта Парасковья Неустроева доҕоруу социалистическай куоталаһыыга ыытыбыт иннигиттэн ойдоон туран ылынабын. Ыытарсан, куоталаһан көхтөөхтүк үлэлиир үчүгэй.

Мин аспыт сылларыгар Мугудай орто оскуолатын бүтэрэн баран, тороппут-уоскоппут колхозтар комсомольскай путевкаҕынан фермаҕа маннааксыттыы тахсыбытым. Быйыл пятилетка үһүс, быһаарылаах сылыгар, сыһыарылыбыт 20 ыныахпыттан хас биирдиилэриттэн 1350 кг үүтү ыыр былаанымын 1410 килограммыга тиэрдэргэ эйгэҕэтэлистибэ ылыммыппытым. Аны дьүөгэм Парасковья Неустроева ыытарымтыын ылынан баран, ити эйгэҕэтэлистибэни эссо саҥардан, 1600 кг тиэрдэргэ сорук туруорунабын. Ити, биллэн турар, бэйэм кэлэхтэр олус үрдүк кирбии. Ол эрээри суоҕу иитиитин үлэһиттэрин иккис ардыларыгар Бүтүн Союз үрдүнэн тэнийбит социалистическай куоталаһыыга хиирсэн туран, бу ылыммыт саҥа эйгэҕэтэлистибэбин чиистээхтик толорорго барыы-кыһаммыбын дьулуурбун уурусуоҕум.

Биһиги бу социалистическай куоталаһыыбыт уота-нүөһэ, коҥо-иэҥэ умуллубакка дьиҥнээхтик нүөдьүөн атыттары батыһыннарарыгар биҥэ эрдэлээхпит.

Анастасия СМИРНИКОВА,
Калинин аатынан колхоз «Торуут» ыччат-комсомольскай фермаҕын маннааксыта.
ЫБСЛКС чилиэнэ.

«Пятилеткаҕа — эдэрдэр охсуулаах үлэлэрин, масистарыстыбаларын уонна сатаан иэйдээн булуулаарын!»

Промкомбинат шофера Г. П. Тарабукин 1973 сылга үрдэтиллибит эйгэҕэтэлистибэтэ

Мин ороҕуонньаабы промышленнай комбинакка шофериран үлэлиибин. ССКП XXIV съиэбинэн туруорулларыгар баараҕай соруктары толорууга, ССРС уонна Саха АССР тэриллибиттэрэ 50 сылларын туолар юбилейдарын чиэһигэр тэнитиллибит социалистическай куоталаһыыга киирсэн биһиги промкомбинаппыт коллектива тохсус пятилетка иккис сылыгар көрүллүбүт былааннары толорууга тоҕо куус-ыках тиийэрэбин үлэлэбиппит.

ССКП КК, ССРС Верховнай Советын Президиума, ССРС Министрдэрин Совета Советскай государство 50 сылын туолар үөрүүлээх күүтүгэр таһаарбыт ыытыыларыгар советскай норуоту пятилетка үһүс, быһаарылаах сылыгар ударнайдык үлэлиигэ ыытыыбыттара. Ол кэнниттэн 1973 сылааҥы норуот хаһаайыстыбатын былаанын болдьоҕун иннинэ толороргэ промышленность, тутуу, транспорт үлэһиттэрин Бүтүн Союзтааҕы социалистическай куоталаһыыларын кинигин тэнитэр туһунан ССКП КК, ССРС Министрдэрин Советын, ПСБСКС уонна ЫБСЛКС КК ууруораахтара тахсыбыта. Ити ыытыылларга эпиэттээн уонна байым патриотическай иэйиэ ойдоон туран, 1973 сылга маннык социалистическай эйгэҕэтэлистибэни ылынабын:

—сыл устата 70 тыһыынча тонна-километры оҥоруоҕум;

—1000 кубометр деловой маһы тыаттан таһыаҕым, ол иһигэр бастакы кварталга—500 кубометр маһы. Ыйдааҥы былаанымын 15—20 бырыһыанын аһарым;

—ити үлэлэри толорорго үлэлиир автомашинам алдьыгын ыраах турбатыгар ыытыаҕым уонна ороҥуонньаҕар графиктэн кытаанахтык тутуһуоҕум;

—бу сылга биир рационализаторскай этиини киллэриэм, онон үлэ оҥорон таһаарыытын үрдэтиэҕим уонна кыра ороскуотунан эйгэх бородуукпуйаны оҥорорго диэн бу сыл сүрүн девиизтэр эпиэттиирэ быһаарыллыбыт;

—сыл устата уматыгы 5 бырыыбыан кэмчилиэм;

—дойду суолларынан транспорыынан сылдьыы уонна хуулусса бырааблаларын тутуһуом, ханнык да кэбиниэ таһаарыам суоҕа, байым барыы билиибин-көрүүбүн үрдэтэргэ салгыы үлэлиэҕим, үлэ дьиссиплиинэтэн уонна техникаттан хуттан суох буолуутун бырааблаларын кытаанахтык тутуһуом.

Бу соруктары ылынан, быйыл, пятилетка үһүс, быһаарылаах сылыгар, эссо дьулуурдаахтык үлэлээн, иэдэс куоталаһыны иннинэ күүһүгэр буолан туран, коммунистическай үлэ ударнайын үрдүк аатын ааҕарга сорукпабын.

Гаврил ТАРАБУКИН,
ороҕуонньаабы промкомбинат шофера, райсовет депутата, ЫБСЛКС чилиэнэ.

САҢА КЫАЙЫЫЛАРҒА КӨҺҮЛЭЭТИН

Калинин аатынан колхоз «Торуут» ыччат-комсомольскай фермаҕын эдэр маннааксыта, комсомолка Анастасия Аммосова миниэн социалистическай куоталаһыыга ыытарыытын биһиргэн туран ылынабын.

Мин эмиэ орто оскуоланы быйыл бүтэрэн комсомольскай путевкаҕынан Ленин аатынан колхозка үлэлии тахсыбытым. Пятилетка үһүс, быһаарылаах сылыгар хас биирдии ыныахпыттан 1500 кг үүтү ыырга былаан тиэрдиллибитэ. Оны таб. Аммосованы кытта социалистическай куоталаһыыга киирсэн туран 1700 кг үүтү ыырга сорунтаран үлэлиэҕим.

Бу куоталаһыы биһиги ылыммыт түс эйгэҕэтэлистибэбитин толорууга саҥаттан саҥа кыайыыларга көҺүлээтин!

Ульяна БОГАРЫТОВА,
Ленин аатынан колхоз «Аартыкы» ыччат-комсомольскай фермаҕын маннааксыта, ЫБСЛКС чилиэнэ.

ЭРЧИМНЭЭХ ИЛИИНЭН

(РЕПОРТАЖ)

Амма коно хонуутун үрдүгэр дьиэндэйэн турар хотон ойоҕоҕунаабы үрдүк муоста тыынан тахсан аһыгдьа киирдэхха, производственнай блок биир хоһуугар сибиэһэй кээнньөрбө дыр курдук сыта эмискэ саба биэрэр. Хас да чаанньарга саҥа оҥоһуллубут комбикорм, таалах мэйиэтэ, от ыата былаастаах эбии аҥылык кээнньө турар.

Бу—Мырылара иллэрэ сыл олохха киирбит механизациимырга аналлаах арыттаах муостаах хотон. Производственнай блога ситэриллэ иликтэр буолан биир эрэ хоһуу олохха киллэрбиттэр. Манна быйыл 14 маннааксыттаах ыччат-комсомольскай фермата баар. Ыччаттар 187 ыныахтарыттан хас биирдиилэриттэн 1415 килограмм үүтү ыырга үрдүк эйгэҕэтэлистибэни ылыннан быһаарылаах сыл түүрэннээх үлэтигэр турумуттар.

—Хотоммут иллэрэ сыл да тутулуннар итэҕэйэ-быһаҕаһа үгүс. Траншеята тоҥор буоллун үлэлиигэ эйгэх гүбүкүүхтэр таахтар тороон эрэллэр. Быыммытын толорор иһин барыы үүсүүтүн ууран үлэлиибит. Тохсунньуга ыччат-комсомольскай фермалар куоҕалаһыыларыгар ройуонна иккис миэстэни ылыннылар. Ол эрээри куоталаһар эрдэ хотоммут коллективыгар ыайтаран иһэбит,—диэн кэпсиир, тоҕо да арыттаах муостаалаах буоллар сэп коннор, хоҕон курдук күрдьэҥнэн күрдьэ туран, ферма старшайа Розалия Васильева.

Хотон устатын тухары кэккэлээн турар ыныахтар тото-хана аҥылыр, уулуур, эбии аҥылыгы сиир уонна режим туруулуулар буолан үүт маанна быйыл даҥна үрдээбит. Итинн ыччаттар ыыммыныылаах үлэлэрин түмүгэ, эрчимнээх илиилэрин күүһэ иэрэҕалиир. Коллектив олуннуу ыйга 216 центнер үүтү ыыр ыйдааны былаанын 118.5 бырыыбан толороо үрдүк кордоруунан ситиста.

Олуннуу түмүгүнэн аныс маннааксыт быыстаннарын аһардыылар. Ферма старшайа Розалия Васильева, кырдьаҕас маннааксыт Е. Н. Кренникова олуннуугга биирдии ыныахтарыттан 180-нуу, маннааксыт Евгения Бахчанен 177 килограмм ыаа бастаан иһэллэр.

Эдэр саас эрчимнэн үрдүк көрдөөхтэрин иларга дьулуһан иллээх коллектив пятилетка быһаарылаах сылын сорудахтарын аһара толороргэ оро күүгүүлэхтик үлэлиир. Киниэхтэн алтаара үрдүк төрөх киэн аартыын арыйарга бэлэмнээ сылдьыбыт. Ити үтүө бэйиэлэр туоларыгар производствоҕа кордорбут дьулуурдаах күүс-көмө буоларыгар эрэл үөскүүр.

С. ЧИЧИГИНАРОВ.

Өллөрбүн даҕаны остоохпут буулдьатын Өттүкпэр, сүрэхпэр түһэрэн тохтотуом

ТИҺЭХ „ЭРЭЛ“ ТУҺНЭСТИИТЭ

ЫРААХТААҢЫ офицэрдарыттан, саха тойотторуттан уонна націоналистарыттан тэриллибит үрүҥнэр өрө туруулара 1922 сыл күһүҥүгэр суоҥаҥнан сымнарыллыбыта. Ол эрээрэ революция дьаарай остоохтэрэ бүтэбин, тэахтих кыайтарбыттарын итэҕэйэохтэрин баҕарбатахтара. Эсер П. Куликовскай уонна «Саха бирэмэннэй народнай правительствотын» диэн аатталаччы болоҥуочунайдара Мерзулов уонна Дитерихс Амурдааҥы правительстволарын кэмэтүнэн Колчак генералын Пепеляевы буолсубуттара. Куликовскай генералга Саха сиригэр Советскай былааһы суулларга барар армиҥны тэрийэригэр Америка «Олаф Свенсон» диэн фирматыттан аванса ылан 60 тыс. солкуобайы туттарбыта. Онуу таһыгар итэ фирма байэтэ кыһыл комуһунан 150 тыс., Амурдааҥы правительство «бастаан утаа туттан эрэргэ» 20 тыс., «Арай Гуми» диэн Япония фирмэтэ 25 тыс., Британия Дальнай Востоктаабы эргэнэнэ компаниита 20 тыс. солкуобайы биэрбиттэрэ. Итиннэ сэлбиллэн 1922 сыл баалаан ыйын 6 күнүгэр Аныгга кэлэн сүөкэммит Пепеляев 700 киһилээх «Сибириздээҕи добровольческай дружинаҕа» баалаан ыйын 11—12 күннэриттэр бөҕэтин Саха сиригэр походун саҕалаабыта.

РК (б) П үбаластаабы бюрота, Саха АССР Ревкома уонна Совнаркома, байыаннай командование авантюрист генералы утары охсуһуурга ирдиннэх дьаһаллары ылбыттара. Оччоҕорго республиканы 2300 киһилээх, 3 сабыллэннилээх боруоттардаах, 6 орудиелаах байыаннай чаастар баалларга буолан баран, кизиг кэлэҥэ кыраайга тарҕаппан олороллоро. Кинилэри түмэр наада этэ. Итинэн таһыгар сир ахсын добровольнай кыһыл дружиналар итиннэ Саха народнай-революционнай этэрээта (Якнарревком) тэриллибиттэрэ. Пепеляев уонна кинини ыгыраччылар даҕаны Саха сирин боруоттарга генерал суруйан истэт Советскай былааһы утары туруохтара, авантюраны эйуохтэрэ диэн эрэнэллэрэ. Ол суоттаныы 1921—22 сыллаабы өрө туруута үрүҥнэргэ ыттыбыттар республикаҕа эльбахтэригэр, уһук оройуоннарга баһыдалар былыгын да ситэ, урусхаллана илистэригэр олорбурара. Ол гынан баран кыһыл ҥабыдыаллаабыта. Олуоха эбии аастыт өрө туруу кэмигэр үрүҥ, өрө нэһиилээннэрэ кэлэмиттэрэ барт этэ. Онон наһиилээннэ генералга хаһыык да ойобулу оҥорботоҕо, хата хаан-уруу республикатын комуһэлигэр барыы күүһүн түмүтэ.

Боруот ойобулун көрсүбэтэх генерал олус быстаанык сыҕарыйара. Бэйэтэ кыһыллар Петропавловскайга баар этэрээттэрин Уус-Миллинэн тумнэн, 1923 сыл олунньу 2 күнүгэр Аммаҥы ылбыта. Оттон генерал Ракитин этэрээтэ Чурапчыҥа баар кыһыллары Баайаҕаанан тумнан Алаҕарга кэлбитэ.

Итиннэ Петропавловскайга баар кыһыл этэрээт, барыта 282 киһи, остоох ыраах тыйылыгар баар буолан хаалбыта. Кини И. Я. Строд командалаһыныгар кыһыллар сүрүн күүстэрин кытары хоолбоһорго дьулуспута. Этэрээт быстах бандыыттары силэйтэлин-силэйтэлин, Артемьев баандата онорор тоһуурдарын донгуу хаарыгар бэрт сатаан-лык тумна-тумна, биэс хонукка плистибит дьон балаҕаннарын үрдүгэр кыһыл былааҥы күлүбүрэтэн таһаарбыттара уонна революционнай ырыалары ыллын-ыллыы остоох хас да алаҕатын тоттору охсубуттара.

Саһыл Сыһыны комуһэлэхпэр холобура суох хорсун быыылара Пепеляев сүрүн күүһүн ааҕыйбыта, Якутскайга кимэр быыаныы бутуйбута. Онон туһанан Саха АССР сэбиэдиссэйдээх куустэрин командованнота резервалэрин түмүтэ уонна остоохпут ҥатырыттүүн бэлэмнэбиттэ. Олунньу 21 күнүгэр Якутскайтан К. К. Байкалов командирдаах экспедиционнай этэрээт, олунньу 23 күнүгэр Чурапчыттан Е. И. Курашов командирдаах кыһыл этэрээт Аммаҥыгар суолу туппуттара. Оттон Курашов этэрээтэ Биллистээх кыргыһыытыгар Пепеляев сүрүн күүстэрин хоннута уонна кулун тутар 3 күнүгэр Саһыл Саһыны горойдарын «Муустаах осадатын» бөҕэлээбута.

Революция остоохторун таһаах эрэлэриттэн буолбут Пепеляев авантюрата итэ курдук саатаахтык сымнарыллыбыт кэмиттэн ыла лоп курдук үйэ аттара аста. Бүгүн ленинскай національнай политика олохха киэҥ хостуутэ буолан чэлгийэ сайдыбыт, коммунизмы тутуһар Саха сирин боруоттара бу туһугар тыыннарын толуй ууран охсуут бырааптыы боруоттар хорсун уолаттарын сардык кэриэтэриэр диэн махтаныллан сүгүрүйэр.

СИММОККА: гражданскай сэриҥ геройугар Ефим Иванович Курашовка анаан Чурапчы сэлиэнньэтигэр тутуллубут паамятынньык.

Валерий ЧИРЯЕВ.

Саха биллиилээх поэта Валерий Чиряев «Саһыл Сыһыны» диэн поэматын Пепеляев авантюратын сымнарыы 50 сыла туоларынан сибээстээн тупсаран суруйда.

САҺЫЛ-СЫҺЫНЫ

(Поэма)

1.

Ыллаан биэриим, ыл сэҥээр,
«Саһыл сыһыны» сэриигин.
Чэ, ийит эрэ, сэҥээр,
Кыайыы дьоллоох сүннэрин.
Отсуһуулаах «Саһыл сыһыны»
Эстэр, тыаныыр пулемет...
Уоттаах сэриэ, ыйыы-кайыы...
Сатаан туойуом дуо, поэт?!
Урдук талаан, туйгун санаа
Үлэр күүһэр ырыах аная!

2.

Дьокуутуйа эдэр Совет
Дьонун хаанын хаалтаан,
Дьоппуониьаа—күндү эйэҕэ
Дьоллоох күүнү орсуган,
Тойот уола интэлигэнэ,
Никифоров сатата:
Сарсыламыа, баҕар, эрэнэн
Кытаат, уруҥ саайкаа!—
Өстоох өрө турбута,
Уруҥ баанда буолбута.

3.

«—Унгерн барон хорудуйун
Дириҥ ниэҥэр укпута,
Уйаланар ыҥыруйун
Монгол сирэ туппута.
Бары күүнү тумнуҥ,
Бары кыһыл буойуттар,
Уруҥ саайкатын комуҥ
Саха харе тыатыгар!»—
Революционнай комитет
Өйдөппүтэ эрдэ, бириэт.

4.

Большевиктыыр партия
Биллэрбитин биҥирээт,
Кыыһар толон батыйа—
Кыһыл сэриэ этэрээт,
Биэс дьэдьэр быдыыннан
Бинтиэннэтин ыйыынна,
Эрэл хорсун саҥаанан
Эрдэхх хаанын ылынна:
Саабылаатын өрө дайбаан
Салайара Строд Уйбаан.

5.

Түптэ саалаан сав тыаһа
Ыраах аҥаан туспута,
Тулук баран түн уоһа
Кулум уота кулбута.
Уруҥ баанда этэрээт
Урдук сыыртан таҥчэрэ,
«Ураа!» хаһыы ньиргиэтэт,
Саба сыраан угары—
Атаакаанан кинттэрэ...
(Саллаат саатын иэттэрэ).

6.

Куоскалыы тыаһа сүүхтүк,
Бандыыт толор уон курдук,
Кыһыл хаана тоҕуллан
(Абам-сигам эбигин!),
Ыарда быыһар оруннаах,—
Тымна кылгаан Лисицын:
Тулуур саная баҕаран
Тоҥуу хаардыын тустара...
Түмүк ойуур сабаанан
Тула туман устара.

7.

—Эҥэдириэн, миэстэҕэ!..
Уоту аҥыр, кытаатыг!—
Команда. Строд Уйбаан дьиэрэ
Сулбу ойон турастыы,
Карабинын кыбынан
Эластээн тарыста.
Бандыыттары утаран,
Кыһыл сыан уоту сэнньта.
Революционнай хардыы,
Өстоох тыынын быһа тардыы!

8.

Чараг ойуур диэкиннэн
Өстоох курдаан эрэрэ.
Токорео уруҥ тиийэн,
Куойэн үүрдэ. Дьэ кэрэ!
Коро тустум, аттыбар
Командирым Уйбаан Строд.
Эрдэхх туойун уолуттар
Тысыалаата кыһыл уот.
Пулемет турда харан,
Тыаһаабакка хам ыарах...

9.

Дьоппуонускай кыраныыс
Бу кэлэн хаарга туста...
Иҥнэх сэриэ, дьэ сыгаат,
Биэлэй баанда көрүстэ.
—Туох буоллуҥ, Строд Уйбаан?—
Бааным хорон этэбин.
—Сатарыма, өкөр хаан...
Уоту аҥыр эбиитин!—
Командалыыр иннэ диэн,
Уоту аста эҥэдириэн.

10.

Отуут хаамым остоох кинэрэ
Олунньаахтык ураанан...
Пулемет куускэ тиксийдэ—
Ардах буулдьа атааран.
Туттар-хаптар тимир ингир,
Комсомолец—Ботруйун!
Тулуйбата уруҥ сэриэ—
Тыаҥа кроппа уор бэрэ...
Бинтиэттэн бириҥкэ:
Пепеляев, сэпкин кэс!

11.

«—Саһыл сыһыны боруоттан
Кутаа сэриэ уотун аҥыт!
Түүннү туман доҕоттуна
Атаакаанан кинрэн ылыт!»—
Пепеляев ньаҕараал
Бириэдэкин биэрталаан:
Ляписыара, саллаата
Атаакалыын сатаата...
Олуу, кырыыс, аат айаҕа—
Өлөрсүүлэх буолаҕа!

12.

—Атаастаар, тымнын кылгаан,
Куйгун-уоҕун эйиҥэ...
Олуу-хаан кэмэ туолан
Кэмэн кэстэ курдиҥэ...
Мин олуом. Мин олуктун
Дурда-хаҥха оногостун.
Өлөрбүн да өстоохпун
Атаакатын тохтотуом.
Кэтэл тымнар куох кыраай—
Дьокуутуйам, быраҕаай!

13.

Комсомол эппит карчыта,
Барда маҥтал урдук чиэҥэ.
Эрдэхх тулуур саная
Этэрээт истэн турбута,
Уйадыйар хоруунан
«Комту ыгыатыны туойбута.
Айгыр ыҥыох саһыччан
Аҥыы саная ыраатар.
Абатыйбыт тымнан
Аргый сэҥэр, арааҕар.

14.

Саһыл сыһыны, хаанныах хаар...
Суова хаппыт хоруоска...
Уубут суова арай баар:
Кыһыл быыаах, хордуоска...
Өстоох тула эргийэн
Комэн кинрэр буолара.
Кыһыл сэриэ эрдийэн,
Кыйдаан түрэн ыытара.
Коруҥ эрэ, кыһыл сыан!
«Ураа!» иҥэр Курасыан!
«Саһыл сыһыны» өрө үүнэрин,
Советскай оборуона,
Кыһыл сэриэ, өстоох күүнү,
Дэлби тэппит боруона.
Уон аҥыс ыар хонуктар
Уоттаах бруулдьа сэриэ,
Аргый суоҕаан сылгыттар
Аттаах буурра тибиэн.
Кыһыл сэриэ, туйгун эрдэ,
Кыайыылаах курскуо кэм.
Ыччыгай!!!

ЭДЭР ГОСУДАРСТВОЛАР УСТУН

Экваториальный Гвинея республиката—Африка тутулуга суох кыра государствота. Кини сирэ-уота Рио-Муни провинциятан дойду кылаабынай народнай фантар дэриэбинэлэрэ баалларга. Провинция уос оттуттар. Киниэ сүрүннэн какаоны үүнэриннэн, булдунан, бальсаанынан дьарыктаналлар.

СИММОККА: баһыыны какао бобтарын куурдар.

Редактор э. б. т. А. Г. ТУРАНТАЕВ.

ЭНЭЛИГИН АДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700, Чурапча с. Карл Маркс уул. 12. ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—9-13-95, отделлар—9-14-95, ученый—9-13-68.

«Саҥа олох» («Новая жизнь»)—орган Чурапчинского райкома КПСС и райсовета депутатов трудящихся Якутской АССР.

Заказ № 27 Чурапчинская районная типография. с. Чурапча, ул. Карла Маркса 12 Тираж 2654.